



Brüssel, 13. juuni 2022
(OR. fr, en)

9762/22

ECOFIN 551
UEM 155
SOC 346
EMPL 228
COMPET 449
ENV 550
EDUC 219
RECH 342
ENER 258
JAI 813
GENDER 91
ANTIDISCRIM 71
JEUN 102
SAN 347

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Komisjoni dok nr:	9414/22 - COM(2022) 617 final
Teema:	Soovitus: NÕUKOGU SOOVITUS, milles käsitletakse Leedu 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Leedu 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud nõukogu soovitusel eelnõu, mis põhineb komisjoni ettepanekul COM(2022) 617 final ning mida on muudetud ja milles on kokku lepitud nõukogu erinevates komiteedes.

NÕUKOGU SOOVITUS,

...

**milles käsitletakse Leedu 2022. aasta riikliku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus
Leedu 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,¹ eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

¹ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.

- (1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,² millega loodi taaste- ja vastupidavusrahadu. Taaste- ja vastupidavusrahadust antakse rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. See aitab majandusel taastuda ning teha eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks kestlikke ja majanduskasvu soodustavaid reforme ja investeeringuid, tugevdades samas liikmesriikide majanduse vastupidavust ja potentsiaalset majanduskasvu. Samuti aitab see tugevdada riigi rahanduse jätkusuutlikkust ning edendada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis. 2022. aasta juunis ajakohastatakse kooskõlas määruse (EL) 2021/241 artikli 11 lõikega 2 taaste- ja vastupidavusrahadust igale liikmesriigile eraldatavat maksimaalset rahalist toetust.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahadu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

- (2) 24. novembril 2021 võttis komisjon vastu iga-aastase kestliku majanduskasvu analüüsi, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2022) algust. Selles võeti nõuetekohaselt arvesse 7. mail 2021 allkirjastatud Porto sotsiaalkohustust rakendada edasi Euroopa sotsiaalõiguste sammast, mille Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutasid välja 17. novembril 2017. Euroopa Ülemkogu kiitis 2022. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi prioriteetid heaks 25. märtsil 2022. 24. novembril 2021 võttis komisjon Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1176/2011³ alusel vastu ka häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Leedut ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka soovitus euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitus kohta ning ettepaneku 2022. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist. 5. aprillil 2022 võttis nõukogu vastu soovitus euroala majanduspoliitika kohta⁴ ja 14. märtsil 2022 ühise tööhõive aruande.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta (ELT L 306, 23.11.2011, lk 25).

⁴ Nõukogu 5. aprilli 2022. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C 153, 7.4.2022, lk 1).

- (3) Venemaa sissetung Ukrainasse pärast ülemaailmsed pandeemiat on märkimisväärselt muutnud geopoliitilist ja majanduslikku olukorda. Sissetungi mõju liikmesriikide majandusele avaldub muu hulgas kõrgemates energia-, toidu- ja toorainehindades ning kehvemates kasvuväljavaadetes. Kõrgemad energiahinnad mõjutavad tugevasti eelkõige kõige haavatavamaid leibkondi, kes kannatavad energiaostuvõimetuse all või elavad selle ohus, samuti ettevõtteid, mis on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad. Liit seisab silmitsi ka Ukrainast põgenevate inimeste enneolematu sissevooluga. Venemaa agressioonisõjast tulenevad majanduslikud tagajärjed on mõjutanud liikmesriike ebaühtlaselt. Sellega seoses käivitati 4. märtsil 2022 nõukogu rakendusotsusega (EL) 2022/382⁵ esimest korda nõukogu direktiiv 2001/55/EÜ,⁶ millega anti Ukrainast pärit põgenikele õigus seaduslikult liidus viibida ning juurdepääs haridusele ja koolitusele, tööturule, tervishoiule, eluasemele ja sotsiaalhoolekandele. Leedule on algatuse „Ühtekuuluvusmeetmed pagulaste toetamiseks Euroopas“ (CARE) ning programmi „Ühtekuuluvust ja Euroopa territooriume toetav taasteabi“ (REACT-EU) täiendavate eelmaksete kaudu tehtud kättesaadavaks erakorraline toetus, et kiiresti reageerida Ukrainast põgenevate inimeste vastuvõtu ja integreerimise vajadustele.

⁵ Nõukogu 4. märtsi 2022. aasta rakendusotsus (EL) 2022/382, millega määratakse kindlaks Ukrainast lähtuva põgenike massilise sissevoolu olemasolu direktiivi 2001/55/EÜ artikli 5 tähenduses ning nähakse selle tulemusena ette ajutine kaitse (ELT L 71, 4.3.2022, lk 1).

⁶ Nõukogu 20. juuli 2001. aasta direktiiv 2001/55/EÜ miinimumnõuete kohta ajutise kaitse andmiseks ümberasustatud isikute massilise sissevoolu korral ning meetmete kohta liikmesriikide jõupingutuste tasakaalustamiseks nende isikute vastuvõtmisel ning selle tagajärgede kandmisel (EÜT L 212, 7.8.2001, lk 12).

- (4) Võttes arvesse kiiresti muutuvat majanduslikku ja geopoliitilist olukorda, jätkub Euroopa poolaasta raames 2022. aastal majandus- ja tööhõivepoliitika ulatuslik koordineerimine, lähtudes samal ajal taaste- ja vastupidavusraha rakendamise nõuetest, nagu on märgitud 2022. aasta kestliku majanduskasvu analüüsis. Vastuvõetud taaste- ja vastupidavuskavade rakendamine on oluline poliitiliste prioriteetide elluviimiseks Euroopa poolaasta raames, kuna kavades käsitletakse kõiki 2019. ja 2020. aasta Euroopa poolaasta tsüklites esitatud asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi või märkimisväärset osa neist. 2019. ja 2020. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mida on läbi vaadatud, ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21, nagu ka riigipõhised soovitused, mis esitati enne selliste läbivaadatud, ajakohastatud või muudetud kavade esitamise kuupäeva.
- (5) Stabiilsuse ja kasvu pakti üldist vabastusklauslit on kohaldatud alates 2020. aasta märtsist. Oma 3. märtsi 2021. aasta teatises „Üks aasta pärast COVID-19 puhangu algust: eelarvepoliitika meetmed“ esitas komisjon oma seisukoha, et otsuse tegemisel üldise vabastusklausli kohaldamise lõpetamise või jätkamise kohta tuleks lähtuda majandusolukorra üldhinnangust, kusjuures peamiseks kvantitatiivseks kriteeriumiks peaks olema liidu või euroala majandustegevuse tase võrreldes kriisieelse tasemega (2019. aasta lõpp). Võttes arvesse suurenenud ebakindlust ja majandusväljavaateid ohustavaid suuri langusriske Euroopas toimuva sõja kontekstis, enneolematut energiahindade tõusu ja jätkuvaid häireid tarneahelates, on põhjendatud stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kohaldamisaja pikendamine 2023. aastani.

- (6) Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus,⁷ milles esitatakse nõukogu arvamus Leedu 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta, esitatud lähenemisviisi kohaselt on üldist eelarvepoliitikat praegu kõige parem mõõta esmaste kulude (ilma kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) muutusena keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu suhtes, jättes välja COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed, kuid võttes arvesse taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatute toetuste ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid⁸. Selleks et hinnata, kas riigi eelarvepoliitika on konservatiivne ja kas eelarve struktuur soodustab kestlikku taastumist kooskõlas rohe- ja digipöördega, tuleks üldisest eelarvepoliitikast kaugemale minnes pöörata tähelepanu ka riiklikult rahastatavate⁹ esmaste jooksvate kulude (millest on maha arvatud kaalutusõiguse alusel võetud tulumeetmed ja välja jäetud COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed) ja investeeringute arengule.

⁷ Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus, milles esitatakse nõukogu arvamus Leedu 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 304, 29.7.2021, lk 68).

⁸ Käesolevas soovitus esitatud hinnangud eelarvepoliitika ja selle komponentide kohta on komisjoni hinnangud, mis põhinevad komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi aluseks olevatel eeldustel. Komisjoni hinnangud keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu kohta ei hõlma selliste reformide positiivset mõju, mis on ette nähtud taaste- ja vastupidavuskavaga ja võivad hoogustada potentsiaalset majanduskasvu.

⁹ Ei rahastata taaste- ja vastupidavusrahastust ega muudest liidu vahenditest antavate toetustega.

- (7) 2. märtsil 2022 võttis komisjon vastu teatise, milles esitatakse 2023. aasta eelarvepoliitika üldised suunised („eelarvesuunised“), et toetada liikmesriike stabiilsus- ja lähenemisprogrammide koostamisel ning seeläbi tugevdada poliitika koordineerimist. Komisjon märkis, et 2022. aasta talveprognoosi makromajandusliku prognoosi kohaselt näib üleminek 2020.–2022. aasta üldiselt toetavalt eelarvepoliitikalt üldiselt neutraalsele eelarvepoliitikale, olles samas valmis reageerima muutuvale majandusolukorrale, 2023. aastal asjakohane. Komisjon teatas, et 2023. aasta eelarvesoovitused peaksid jätkuvalt olema liikmesriikide vahel diferentseeritud ja nendes tuleks arvesse võtta võimalikku ülekanduvat mõju riikide vahel. Komisjon kutsus liikmesriike üles kajastama suuniseid oma stabiilsus- ja lähenemisprogrammides. Komisjon võttis kohustuse jälgida tähelepanelikult majandusarengut ja kohandada oma poliitikasuuniseid vastavalt vajadusele ning hiljemalt 2022. aasta mai lõpus esitatavas Euroopa poolaasta kevadpakettis.
- (8) Seoses eelarvesuunistega võetakse 2023. aasta eelarvesoovitustes arvesse halvenenud majandusväljavaateid, suurenenud ebakindlust ja täiendavaid langusriske ning võrreldes komisjoni 2022. aasta talveprognoosiga kiiremat inflatsiooni. Neid kaalutlusi arvesse võttes tuleb eelarvemeetmete abil suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse ning säilitada kõige haavatavamate leibkondade ostujõud, et leevendada energiahinna tõusu mõju ja aidata piirata teisest inflatsioonisurvet sihipäraste ja ajutiste meetmete abil. Eelarvepoliitika peab jääma paindlikuks, et kohaneda kiiresti muutuvate oludega, sealhulgas Venemaa Ukraina-vastasest agressioonisõjast kaitse ja julgeoleku osas tulenevate väljakutsetega, ning see peab olema liikmesriikide vahel diferentseeritud vastavalt nende eelarve- ja majandusolukorrale, võttes sealhulgas arvesse, kuidas neile mõjub kriis ja Ukrainast põgenenud inimeste sisseränne.

- (9) 14. mail 2021. aastal esitas Leedu vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. 20. juulil 2021 võttis nõukogu vastu rakendusotsuse Leedu taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta¹⁰. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsuse vastuvõtmisest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Leedu on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmäärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.
- (10) 27. aprillil 2022 esitas Leedu oma 2022. aasta riikliku reformikava ja 29. aprillil 2022 oma 2022. aasta stabiilsusprogrammi kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artiklis 4 sätestatud tähtajaga. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid koos. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2022. aasta riiklik reformikava ka Leedu kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava rakendamisel tehtud edusammude kohta.
- (11) 23. mail 2022 avaldas komisjon Leedu kohta 2022. aasta riigiaruande. Selles hinnati Leedu edusamme nõukogu poolt 2019., 2020. ja 2021. aastal vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovitude järgimisel ning tehti taaste ja vastupidavuse tulemustabeli põhjal kokkuvõtte sellest, kuidas Leedu on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega, sealhulgas nendega, mis tekivad seoses Venemaa sissetungiga Ukrainasse. Samuti hinnati Leedu edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

¹⁰ ST 10477/2021; ST 10477/2021 ADD 1.

- (12) 23. mail 2022 esitas komisjon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 kohase aruande. Kõnealusel aruandes arutati Leedu eelarveseisundit, kuna riigi valitsemissektori eelarvepuudujääk peaks 2022. aastal ületama aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % sisemajanduse koguproduktist (SKP). Aruandes jõuti järeldusele, et puudujäägikriteerium ei ole täidetud. Kooskõlas 2. märtsi 2022. aasta teatisega ei teinud komisjon 2022. aasta kevadel ettepanekut algatada uusi ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusi ning hindab 2022. aasta sügisel uuesti, kas on vaja teha ettepanek selliste menetluste algatamiseks.
- (13) Oma 20. juuli 2020. aasta soovitus¹¹ soovitas nõukogu Leedul võtta 2020. ja 2021. aastal kooskõlas üldise vabastusklausliga kõik vajalikud meetmed, et tulemuslikult reageerida COVID-19 pandeemia ning toetada majandust ja selle taastumist. Samuti soovitati Leedul juhul, kui majandustingimused võimaldavad, järgida eelarvepoliitikat, mille eesmärk on saavutada usaldusväärne eelarvepositsioon keskpikas perspektiivis ja tagada võla jätkusuutlikkus, suurendades samal ajal investeeringuid. Eurostati kinnitatud andmete põhjal vähenes Leedu valitsemissektori eelarvepuudujääk 7,3 %-lt SKPst 2020. aastal 1,0 %-le SKPst 2021. aastal. Leedu toetas 2021. aastal eelarvepoliitika meetmetega majanduse taastumist, samas kui ajutisi erakorralisi meetmeid vähendati 3,9 %-lt SKPst 2020. aastal 2,8 %-le 2021. aastal. Leedu 2021. aasta meetmed olid kooskõlas nõukogu 20. juuli 2020. aasta soovitusel. 2020. ja 2021. aastal valitsuse poolt kaalutlusõiguse alusel võetud eelarvemeetmed olid enamasti ajutised. Samal ajal ei olnud mõned ajavahemikul 2020–2021 valitsuse poolt kaalutlusõiguse alusel vastu võetud meetmed ajutised ega kompenseeritud tasakaalustavate meetmetega, peamiselt oli tegu avaliku sektori töötajate tasu suurendamisega. Eurostati kinnitatud andmete kohaselt langes valitsemissektori võlg 46,6 %-lt SKPst 2020. aastal 44,3 %-le SKPst 2021. aastal.

¹¹ Nõukogu 20. juuli 2020. aasta soovitus, milles käsitletakse Leedu 2020. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Leedu 2020. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 282, 26.8.2020, lk 95).

(14) 2022. aasta stabiilsusprogrammi eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on realistlik. Valitsuse prognoosi kohaselt suureneb reaalne SKP 2022. aastal 1,6 % ja 2023. aastal 2,5 %. Komisjoni 2022. aasta kevadprognoosis aga eeldatakse, et SKP reaalkasv 2022. aastal on 1,7 % ja 2023. aastal 2,6 %. Valitsus prognoosib oma 2022. aasta stabiilsusprogrammis, et valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk suureneb 2022. aastal 4,9 %ni SKPst ja väheneb 2023. aastal 2,4 %ni SKPst. Puudujäägi suurenemine 2022. aastal tuleneb peamiselt meetmetest, millega püütakse ohjata kõrgete energiahindade mõju, toetada väiksema sissetulekuga leibkondi ja võtta vastu Ukrainast põgenevaid inimesi. 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse 2022. aastal vähenema 43,3 %ni ning püsima 2023. aastal stabiilsena. Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal hinnatakse komisjoni 2022. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarvepuudujääk on 2022. ja 2023. aastal vastavalt 4,6 % ja 2,3 % SKPst. See on kooskõlas 2022. aasta stabiilsusprogrammis prognoositud puudujäägiga. Komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse sarnane, 2022. aastal 42,7 % ja 2023. aastal 43,1 %. Komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi kohaselt on keskpika perioodi (kümme aastat) keskmine potentsiaalne SKP kasv hinnanguliselt 3,2 %. See hinnang ei hõlma aga selliste reformide mõju, mis on ette nähtud taaste- ja vastupidavuskavaga ja võivad hoogustada Leedu potentsiaalset majanduskasvu.

- (15) 2022. aastal kaotab valitsus järk-järgult enamiku COVID-19 kriisile reageerimiseks võetud meetmetest, nii et ajutised erakorralised meetmed peaksid prognooside kohaselt vähenema 2,8 %-lt SKPst 2021. aastal 1,2 %-le SKPst 2022. aastal. Valitsemissektori eelarvepuudujääki mõjutavad energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks võetud meetmed, mille maht on komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi kohaselt 2022. aastal 1,2 % SKPst ja 2023. aastal 0,0 % SKPst¹². Need meetmed koosnevad peamiselt gaasi- ja elektriettevõtetele antavatest toetustest, soojusenergiale kohaldatava käibemaksu hüvitamisest ja muude soojusenergia hüvitiste laiemast kohaldamisest. Need meetmed on enamasti kavandatud ajutistena. Kui aga energiahinnad jäävad kõrgeks ka 2023. aastal, võidakse mõned neist meetmetest säilitada. Mõned meetmed, eelkõige gaasi- ja elektriettevõtete toetused ning soojusenergia käibemaksu hüvitamine, ei ole sihipärased. Valitsemissektori eelarvepuudujääki mõjutavad ka Ukrainast põgenenud isikutele ajutise kaitse pakkumise kulud, mille maht on komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi kohaselt 2022. ja 2023. aastal 0,2 %, ¹³ samuti kaitsekulutuste suurenemine 0,5 % võrra SKPst nii 2022. kui ka 2023. aastal.

¹² Näitajad kajastavad alates 2021. aasta sügisest võetud meetmete aastaste eelarvekulude taset, sealhulgas jooksvaid tulusid ja kulusid ning asjakohasel juhul kapitalikulumeetmeid.

¹³ Eeldatakse, et Ukrainast liitu põgenenud isikute koguarv jõuab 2022. aasta lõpuks järk-järgult 6 miljonini ning nende geograafiline jaotus põhineb olemasoleva diasporaa suurusel, vastuvõtva liikmesriigi elanikkonna suhtelisel suurusel ja Ukrainast põgenenud isikute tegelikul jaotusel üle kogu liidu 2022. aasta märtsi seisuga. Inimese kohta arvatud eelarvekulude puhul põhinevad hinnangud komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse Euromodi mikrosimulatsiooni mudelil, võttes arvesse nii rahaülekandeid kui ka mitterahalisi hüvitisi, nagu haridus ja tervishoid.

- (16) Oma 18. juuni 2021. aasta soovituses soovitas nõukogu Leedul säilitada 2022. aastal toetav eelarvepoliitika, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahadust saadav impulss, ning riiklikult rahastatavad investeeringud. Nõukogu soovitas Leedul ka hoida kontrolli all riiklikult rahastatavate jooksvate kulude kasv. Samuti soovitati Leedul juhul, kui majandustingimused võimaldavad, järgida eelarvepoliitikat, mille eesmärk on saavutada usaldusväärne eelarvepositsioon ja tagada riigi rahanduse jätkusuutlikkus keskpikas perspektiivis ning samal ajal suurendada investeeringuid, et tõhustada majanduskasvu potentsiaali.

(17) Komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi ja Leedu 2022. aasta stabiilsusprogrammis esitatud teabe kohaselt prognoositakse, et eelarvepoliitika on 2022. aastal toetav (−4,2 % SKPst), nagu soovitas nõukogu¹⁴. Leedu kavatseb jätkuvalt toetada majanduse taastamist, kasutades taaste- ja vastupidavusrahasut täiendavate investeeringute rahastamiseks, nagu on soovitanud nõukogu. Taaste- ja vastupidavusrahasut toetustest ja muudest liidu vahenditest rahastatavate kulutuste positiivne panus majandustegevusse peaks võrreldes 2021. aastaga suurenema 0,5 protsendipunkti SKPst. Riiklikult rahastatavad investeeringud peaksid 2022. aastal andma eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse 0,3 protsendipunkti¹⁵. Seetõttu kavatseb Leedu säilitada riiklikult rahastatavad investeeringud, nagu on soovitanud nõukogu. Samal ajal peaks riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma uute tulumeetmeteta) 2022. aastal andma üldisesse eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse 3,2 protsendipunkti. See märkimisväärne ekspansiivne panus hõlmab energiahindade tõusu (1,2 % SKPst) majandusliku ja sotsiaalse mõju vähendamiseks võetud meetmete täiendavat mõju ning Ukraina põgenikele pakutava ajutise kaitse kulusid (0,2 % SKPst), peale selle peaks muude meetmete hulgas lisatoetus väiksema sissetulekuga leibkondadele (täiendav pensioni-, lastetoetuste ja sotsiaaltoetuste tõus, mittemaksustatava tulu miinimumtase) suurendama jooksvaid netokulusid 0,4 % võrra SKPst. Seega ei hoia Leedu komisjoni praeguste hinnangute põhjal 2022. aastal riiklikult rahastatavate jooksvate kulude kasvu piisavalt kontrolli all.

¹⁴ Näitaja miinusmärk vastab esmaste kulude kasvu liigsele kasvule võrreldes keskpika perioodi majanduskasvuga, osutades ekspansiivsele eelarvepoliitikale.

¹⁵ Muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud peaksid andma ekspansiivse panuse 0,1 protsendipunkti SKPst.

- (18) Komisjoni 2022. aasta kevadprognoosi kohaselt on eelarvepoliitika seisund, eeldusel et poliitikat ei muudeta, 2023. aastal 1,5 % SKPst¹⁶. Prognooside kohaselt jätkab Leedu 2023. aastal taaste- ja vastupidavusrahastust antavate toetuste kasutamist, et rahastada täiendavaid investeeringuid majanduse taastamise toetuseks. Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest liidu vahenditest rahastatavate kulutuste positiivne panus majandustegevusse peaks 2023. aastal suurenema 0,4 protsendipunkti SKPst. Riiklikult rahastatavad investeeringud peaks andma 2023. aastal eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 0,5 protsendipunkti¹⁷. Samal ajal peaks riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma uute tulumeetmeteta) 2023. aastal andma üldisesse eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 1,5 protsendipunkti. See hõlmab energiahindade tõusu leevendamiseks võetud meetmete (1,2 % SKPst) järkjärgulise kaotamise ja Ukrainast põgenenud inimestele ajutise kaitse andmisega seotud täiendavate kulude (0,1 % SKPst) mõju.
- (19) 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk järkjärgult vähenema 1,3 %-le SKPst 2024. aastal ja 1,0 %-le SKPst 2025. aastal. Valitsemissektori eelarvepuudujääk peaks seega kavakohaselt jääma programmiperioodi jooksul alla 3 % SKPst. 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse 2025. aastaks vähenema, langedes 2024. aastal 42,6 %ni ja 2025. aastal 42,5 %ni. Komisjoni analüüsi kohaselt näivad võla jätkusuutlikkusega seotud riskid keskpikas perspektiivis väikesed.

¹⁶ Näitaja plussmärk vastab esmaste kulude kasvu vähesele kasvule võrreldes keskpika perioodi majanduskasvuga, osutades pärssivale eelarvepoliitikale.

¹⁷ Muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud peaksid andma neutraalse panuse 0,0 % SKPst.

- (20) 2020. aasta riigihangete tulemustabelis tuvastati Leedu riigihangete süsteemis mõned kitsaskohad: ostjaorganisatsioonide vahel puudub koostöö, hankes osalejaid on vähe või ei ole üldse ning liigselt tuginetakse hinnakriteeriumile. Praeguste jõupingutuste laiendamine koostööd hõlmavate riigihangete soodustamiseks omavalitsustes, nii et reform hõlmaks ka keskvalitsuse tasandit, aitaks välja töötada ja levitada parimaid tavu ning suurendada protsesside üldist tõhusust ja tulemuslikkust. See aitaks suurendada ka riigi rahanduse jätkusuutlikkust.
- (21) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja nimetatud määruse V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mille rakendamise suunav ajakava tuleb lõpule viia 31. augustiks 2026. Need aitavad lahendada kõiki majanduslikke ja sotsiaalseid probleeme või olulist osa majanduslikest ja sotsiaalsetest probleemidest, millele on osutatud riigipõhistes soovitusetes, mille nõukogu esitas Leedule Euroopa poolaasta raames 2019. ja 2020. aastal, nagu ka riigipõhistes soovitusetes, mis esitati enne taaste- ja vastupidavuskava vastuvõtmise kuupäeva. Eelkõige pannakse taaste- ja vastupidavuskavas rõhku meetmetele, millega soodustatakse digi- ja rohepööret, tagatakse tervishoiuteenuste kvaliteet ja tõhusus, suurendatakse sotsiaalkaitset, seatakse esikohale haridus ja innovatsioon ning suurendatakse avaliku sektori tulemuslikkust.

- (22) Eeldatavasti aitab Leedu taaste- ja vastupidavuskava rakendamine teha täiendavaid edusamme rohe- ja digipöörde valdkonnas. Leedu kliimaeesmärkide saavutamist toetavad meetmed moodustavad taaste- ja vastupidavuskava kogueraldisest 37,8 %, samas kui digieesmärke toetavad meetmed moodustavad kava kogueraldisest 31,5 %. Taaste- ja vastupidavuskava täielik rakendamine kooskõlas asjakohaste eesmärkide ja sihtidega aitab Leedul COVID-19 kriisist kiiresti taastuda, tugevdades samal ajal tema vastupanuvõimet. Sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmade süstemaatiline kaasamine on jätkuvalt oluline taaste- ja vastupidavuskava ning üldise majandus- ja tööhõivepoliitika edukaks rakendamiseks, et tagada laialdane isevastutus üldise poliitilise tegevuskava eest.
- (23) 22. aprillil 2022 kiitis komisjon heaks Leedu partnerluslepingu, mis on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/1060¹⁸. Leedu esitas ühtekuuluvuspoliitika programmi 16. märtsil 2022. Kooskõlas määrusega (EL) 2021/1060 on Leedu arvesse võtnud asjaomaseid riigipõhiseid soovitusi ühtekuuluvuspoliitika 2021.–2027. aasta fondide programmitöös. See on eeltingimus ühtekuuluvuspoliitika fondidest saadava rahalise toetuse tulemuslikkuse suurendamiseks ja lisaväärtuse maksimeerimiseks, edendades samal ajal nende ühtekuuluvuspoliitika fondide ning muude liidu vahendite ja fondide vahelist koordineerimist, vastastikust täiendavust ja sidusust. Taaste- ja vastupidavusrahastu ning ühtekuuluvuspoliitika programmide edukas rakendamine sõltub ka selliste kitsaskohtade kõrvaldamisest, mis pärsivad investeringuid, mis toetavad rohe- ja digipööret ning tasakaalustatud territoriaalset arengut.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 159).

- (24) Riiklikus taaste- ja vastupidavuskavas käsitletavate majanduslike ja sotsiaalsete probleemide kõrval on Leedul mitu täiendavat probleemi, nagu esmatasandi ja ennetav tervishoid, puudused sotsiaalteenuste kavandamises ja osutamises ning sotsiaalkorterite strateegia puudumine. Välditava haiglaravi juhtude kõrge tase ning ravitavatest ja välditavatest haigusjuhtudest tulenev suur suremus näitab, et Leedu tervishoius on vaja rohkem ennetavaid meetmeid. Lisaks piiravad tervishoiutöötajate nappus ja ebahühtlane jaotus juurdepääsu esmatasandi tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele. Peale tervishoiureformide ja investeringute Leedu taaste- ja vastupidavuskavasse tuleb veelgi tugevdada esmatasandi tervishoidu ja ennetustegevust. Sotsiaalteenuste terviklikku osutamist takistavad puudulik koostöö eri ministeeriumide ja teiste riigiasutuste vahel ning lüngad vajaduste väljaselgitamisel. Samuti ei vasta teenused piisavalt töötute vajadustele. 2019. aastal¹⁹ olid Leedu kulutused sotsiaalkorteritele, s.o 10,31 eurot elaniku kohta, oluliselt väiksemad liidu keskmisest, mis oli 101,58 eurot (mõlemad 2010. aasta püsivhindades), põhjustades pidevat puudust sotsiaalkorteritest ja pikki ootejärjekordi. Ühtlasi tuleb parandada pakutavate sotsiaalkorterite kvaliteeti. Riiklik taaste- ja vastupidavuskava hõlmab tähtsaid meetmeid, nagu miinimumsissetuleku kava ning maksu- ja toetussüsteemi reform koos töötuskindlustussüsteemi katvuse suurendamisega. Eeldatavasti aitab nende meetmete rakendamine lahendada teatavaid peamisi sotsiaalkaitseprobleeme. Lisaks taaste- ja vastupidavuskava meetmetele tuleb aga teha täiendavaid jõupingutusi sotsiaalteenuste kavandamise, kvaliteedi ja tulemuslikkuse parandamiseks ning sotsiaalkorterite nappuse ja ebapiisava kvaliteedi probleemi lahendamiseks.
- (25) Versailles' deklaratsioonis liidu riigipeadelt ja valitsusjuhtidelt saadud volituste kohaselt soovitakse komisjoni ettepanekuga kava „REPowerEU“ kohta kaotada järk-järgult võimalikult kiiresti liidu sõltuvus Venemaalt imporditavast fossiilkütusest. Selleks kavatseb komisjon määrata dialoogis liikmesriikidega kindlaks kõige sobivamad projektid, investeringud ja reformid riiklikul, piirkondlikul ja liidu tasandil. Nende meetmete eesmärk on vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest ja suunata fossiilkütuste import Venemaalt eemale.

¹⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SPR_EXP_FHO__custom_2036156/default/table?lang=en

(26) Leedu energiavarustus sõltub väga palju impordist, sest riik impordib ligikaudu kaks kolmandikku oma kogu vajaminevast elektrist ning suurema osa naftast ja gaasist. Nafta ja gaas moodustavad kolm neljandikku riigi energiaallikate jaotusest. Kuni Venemaa sissetungini Ukrainasse imporditi naftat ja gaasi peamiselt Venemaalt. Leedu importis 2020. aastal Venemaalt 42 % maagaasist (lähedal liidu keskmisele 44 %-le) ja 73 % toornaftast (kõrgem kui liidu keskmine 26 %) ²⁰. Energiat tarbib enim suur transpordipark – seejuures kasutatakse endiselt vähe ühis- ja raudteetransporti –, suur hulk kehva energiatõhususega hooneid ja väga energiamahukad tööstusharud, mis moodustavad 67 % gaasi kogutarbimisest. Lisajõupingutused, selleks et vähendada nende sektorite energiamahukust tööstuse ümberkujundamise, sealhulgas uuenduslike tootmisprotsesside edendamise ning taastuvate energiaallikate kasutamise soodustamisega, vähendaksid Leedu sõltuvust energiaimpordist. Leedu on oma energiajulgeolekut märgatavalt suurendanud elektri- ja gaasiühenduste väljaarendamisega naaberliikmesriikidega ning Klaipėdas asuva veeldatud maagaasi terminaliga. Leedu peab jõupingutusi jätkama, et veelgi tõhustada piirkondlikku koostööd oma naabritega gaasiimpordi edasiseks koordineerimiseks ja piirkondlike taristute tõhusaks kasutamiseks. Piirkonna energiavarustust aitavad kaitsta alates 1. maist 2022 toimiv gaasiühendus Poolaga (GIPL) ja naaberliikmesriikidega loodud muude gaasiühenduste tõhustamine. Siiski tuleks edaspidigi pidada poliitiliseks prioriteediks liidu elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikuga toimuva sünkroniseerimise lõpuleviimist, naaberliikmesriikidega loodud ühenduste jaoks piisava võimsuse tagamist ja ühiste taastuvenergiaprojektide elluviimist. Gaasiga seotud uued taristu- ja võrguinvesteeringud peaksid võimaluse korral olema tulevikukindlad, et hõlbustada nende pikaajalist kestlikkust tulevikus säästvatele kütustele kohandamise kaudu. Selleks, et Leedu oleks kooskõlas paketi „Eesmärk 55“ eesmärkidega, tuleb veelgi ambitsioonikamalt vähendada kasvuhuonegaaside heidet ning suurendada taastuvenergia tootmise ja energiatõhususe eesmärke.

²⁰ Eurostat (2020), Venemaa impordi osakaal maagaasi, toornafta ja kivisöe koguimpordis. ELi 27 liikmesriigi keskmise arvutamisel põhineb koguimport impordil väljastpoolt ELi 27 liikmesriiki. Leedu puhul hõlmab koguimport ELi-sisest kaubandust. Toornafta ei hõlma rafineeritud naftatooteid.

- (27) Kuigi kliimaneutraalsusele ülemineku ja fossiilkütustest loobumise kiirendamine tekitab mitmes sektoris märkimisväärseid ümberkorralduskulusid, saab Leedu kasutada ühtekuuluvuspoliitika valdkonnas õiglase ülemineku mehhanismi, et leevendada ülemineku sotsiaal-majanduslikku mõju enim mõjutatud piirkondades. Lisaks saab Leedu kasutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1057²¹ loodud Euroopa Sotsiaalfond+, et parandada tööhõivevõimalusi ja tugevdada sotsiaalset ühtekuuluvust.
- (28) Võttes arvesse komisjoni hinnangut, on nõukogu 2022. aasta stabiilsusprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus²² kajastub soovitusel 1.
- (29) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada 2022. aasta soovitusel euroala kohta sätestatud soovitusi. Leedu puhul kajastub see eelkõige soovitustes 1 ja 2,

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.6.2021, lk 21).

²² Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2.

SOOVITAB Leedul võtta 2022. ja 2023. aastal järgmisi meetmeid.

1. Tagada 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv oleks kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga, võttes arvesse jätkuvat ajutist ja suunatud toetust kodumajapidamistele ja ettevõtetele, mis on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Olla valmis kohandama jooksvaid kulutusi vastavalt muutuvale olukorrale. Suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiapõlvkonnale, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades taaste- ja vastupidavusrahastut ning muid liidu vahendeid. Järgida pärast 2023. aastat eelarvepoliitikat, mille eesmärk on saavutada usaldusväärne keskpika perioodi eelarvepositsioon. Soodustada koostööd hõlmavaid riigihankeid keskvalitsuse ja omavalitsuste tasandil.
2. Jätkata oma taaste- ja vastupidavuskava rakendamist kooskõlas nõukogu 20. juuli 2021. aasta rakendusotsuses esitatud eesmärkide ja sihtidega. Viia kiiresti lõpule komisjoniga peetavad läbirääkimised 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika programmidokumentide üle, et alustada nende rakendamist.
3. Tugevdada esmatasandi ja ennetavat tervishoidu. Vähendada killustatust sotsiaalteenuste kavandamisel ja osutamisel ning parandada nende isikupärastamist ja integreerimist teiste teenustega. Parandada sotsiaalkorterite kättesaadavust ja kvaliteeti.
4. Vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest, kiirendades taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, suurendades energiatõhusust ja vähendades tööstuse, transpordi ja hoonete CO₂ heidet, ning tagada piisav energiaühenduste võimsus.

Brüssel,

Nõukogu nimel

eesistuja